

КОЛДАШОВ АРТУР ОЛЕГОВИЧ

доктор філософії у галузі права, помічник начальника з правової роботи, Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0002-2461-1880

ГРОЗА ДАР'Я ВІКТОРІВНА

студентка 5 курсу, факультету прокуратури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 342

DOI 10.37772/2518-1718-2024-4(48)-7

СУДДІВСЬКИЙ АКТИВІЗМ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ ТА ЮРИДИЧНІ МЕЖІ

У цій статті розглядається феномен судового активізму в контексті української системи права. Актуальність цього питання випливає з ключового принципу конституційного ладу – поділу державної влади на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову. Основний постулат цього принципу полягає в тому, що кожна гілка влади повинна діяти в межах своїх повноважень і не втручатися в компетенцію інших гілок. Недотримання цього принципу може призвести до серйозних наслідків, таких як узурпація влади, що особливо важливо для судової влади, адже вона виконує роль арбітра, що забезпечує верховенство права.

Судовий активізм, у такому контексті, викликає серйозні питання щодо того, чи відповідає він принципу поділу влади та чи не загрожує він стабільності конституційного ладу. У статті розкривається сутність судового активізму через аналіз його витоків, сучасних підходів до цього явища та його різних форм. Окремо обговорюються причини виникнення судової активності, які можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки. Авторка намагається класифікувати різні типи судового активізму, детально розглядаючи їхні переваги та недоліки. Зокрема, висвітлюється проблема того, чи повинні судді займатися «правотворчістю з нуля», створюючи нові юридичні норми на основі власного тлумачення закону та власного розуміння правових принципів, що є надзвичайно актуальним, оскільки судова система, з одного боку, покликана захищати права та свободи громадян, але з іншого – не повинна виходити за межі своїх повноважень, підміняючи законодавчу владу. Особливу увагу авторка приділяє аналізу українських реалій, наводячи конкретні приклади судової практики, що ілюструють прояви судового активізму в національному контексті. У статті порушується питання, чи є судовий активізм виправданим і доречним у межах української правової системи, чи він, навпаки, може призвести до загрози дестабілізації правопорядку. Особливу увагу приділено позиції судді В. В. Лемака, який підкреслює необхідність балансу між активною роллю суду у захисті прав громадян та дотриманням принципу поділу влади. Вважаємо, що судова правотворчість має вирішальне значення для розвитку правової системи, адже вона дозволяє суду відповідати на виклики сучасності, при цьому зберігаючи основи юридичної стабільності.

Запропоновано різнобічний аналіз і зважені висновки, які спрямовані на глибше розуміння проблем судового активізму та його місця в сучасному праві України.

Ключові слова: судовий активізм, переваги, ризики, право, регулювання, судова практика.

Постановка проблеми. Проблема суддівського активізму в Україні є складною та багатогранною, оскільки вона торкається фундаментальних принципів правової системи та функціонування судової гілки влади. Суддівський активізм передбачає, що судді можуть виходити за межі традиційної ролі арбітра та активно втручатися в законотворчість шляхом тлумачення законів або навіть створення нових норм.

Такий підхід може мати як позитивні наслідки, зокрема, у випадках, коли законодавча влада не забезпечує належного юридичного регулювання, так і серйозні ризики для правопорядку та конституційної стабільності. Головною проблемою є визначення меж допустимого суддівського активізму, аби уникнути ситуацій, коли суди перевищують свої повноваження, створюючи загрозу для принципу поділу

влади. Така ситуація може призвести до узурпації влади судовою гілкою та порушення балансу між судовою, законодавчою і виконавчою гілками влади. З іншого боку, пасивність судової влади також може стати проблемою, коли законодавець або виконавча влада не встигають реагувати на соціальні виклики.

Отже, постає питання: якими є юридичні межі суддівського активізму в Україні? Як забезпечити баланс між необхідністю активного тлумачення права та дотриманням принципу верховенства права, уникнувши при цьому надмірного втручання судів у сферу законотворчості? Відповідь на це питання є важливою не лише для теоретичних досліджень, але й для практики правозастосування, оскільки вона має прямий вплив на якість правосуддя, захист прав і свобод громадян та стабільність правової системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження суддівського активізму в Україні було предметом уваги таких вчених, як Ватаманюк А., Гончаров В., Козюбра М., Летнянчин Л., Сидорович Р., Шевчук С. та ін.

Метою статті є аналіз суддівського активізму, його переваги та ризики. Завданням наукового дослідження є аналіз виникнення судового активізму та його характеристика як такого.

Виклад основного матеріалу. Судова влада, хоча й виступає важливою частиною демократичного процесу, не є ізольованою. Вона підпорядковується принципу взаємозалежності гілок влади, який закріплений у теорії поділу влади. Це означає, що функціонування судової гілки має бути збалансованим і контролюватися іншими гілками влади. Однак суддівський активізм, який стає все більш актуальною темою для обговорення, підіймає питання про те, наскільки суди мають розширювати свої повноваження і втручатися у процес прийняття політичних рішень. Судовий активізм можна визначити як практику, коли судді ухвалюють рішення, що впливають на суспільну політику, виходячи за межі традиційної ролі тлумачення законів.

Термін «суддівський активізм» використовується для оцінки ролі судової системи та суддів у сучасних демократіях. Він може описувати судову діяльність як програму, модель поведінки суддів, або навіть тенденції у прийнятті судових рішень. Подібно до концепції судової стриманості, судовий активізм часто стає предметом критики через свою неоднозначність і складність у застосуванні до конкретних випадків. Визначення меж судового активізму залишається складним завданням для науковців і практиків, що спричиняє постійні дискусії та спроби уточнити це поняття. У різних дисциплінах ведуться теоретичні обговорення про те, як судовий активізм впливає на правні й політичні системи, та наскільки

він є корисним чи шкідливим для демократичної держави. Історично, англійський правник Вільям Блекстоун вважав судову правотворчість однією з найсильніших рис загального права [1; 2]. Однак, його опонент, філософ і правник Джеремі Бентам, розглядав це як узурпацію судовою владою функцій, які належать законодавчій гілці влади. Джеремі Бентам вбачав у суддівському активізмі загрозу для принципу поділу влади, що є основою демократичного правопорядку [1; 3].

Втім, інший видатний правознавець, Джон Остін, навпаки, визнавав існування судової правотворчості як історично зумовленого процесу розвитку англійської правової системи. Він критикував Бентама за його спрощене ставлення до судової діяльності та наполягав на тому, що суди часто змушені заповнювати прогалини в законодавстві, вдаючись до творчого підходу при розв'язанні складних юридичних питань. За Остіном, цей процес можна розглядати як «зростання права у руках судді», тобто формування нових норм права внаслідок судових рішень [1; 4].

У XX столітті термін «суддівський активізм» набув ширшого значення, зокрема стосовно діяльності конституційних судів. Застосування конституційних норм, що часто мають оціночний характер, дозволяє суддям розширювати межі законодавства. Відомим прикладом є рішення Верховного суду США у справі «Локнер проти Нью-Йорку» 1905 року [1, 3]. У цьому рішенні суд використав тлумачення конституційного припису про «належну юридичну процедуру» в контексті економічних свобод, зокрема свободи укладати договори. Верховний суд ухвалив, що законодавчі акти, спрямовані на регулювання підприємницької діяльності та захист працівників, суперечать конституції, оскільки порушують економічні свободи. Рішення викликало багато дискусій і стало прикладом так званої «конституційної судової правотворчості», коли суди виявляють активну роль у тлумаченні та формуванні правових норм, які виходять за рамки простого застосування законів.

Саме поняття «судовий активізм» вперше з'явилося у січні 1947 року в американському журналі «Fortune». Його ввів у вжиток А. Шлезінгер, описуючи суперечку серед суддів Верховного суду США, що стало відомим саме під цією назвою та широко обговорювалося в юридичних колах. Шлезінгер наголосив на конфлікті між двома групами суддів: Блека-Дугласа, які виступали за активну роль судової влади у здійсненні соціальних змін, і Франкфуртера-Джексона, які дотримувалися позиції суддівського самообмеження [2; 5]. Перша група, підтримуючи судовий активізм, вважала, що судова влада повинна втручатися в процес реформування суспільства задля загального блага. Натомість друга група, прихильники суддівського самообмеження,

вважала, що ініціаторами та виконавцями змін повинні бути законодавча та виконавча гілки влади, оскільки вони краще розуміють суспільні потреби. Вони також наполягали, що судді не мають права заміщати законодавців: якщо ті зробили помилку, то саме їм належить її виправити.

Дискусія про роль суду не обмежувалася лише США. Концепція діалогу між конституційними органами та законодавчою владою виникла у Канаді після ухвалення Хартії прав і свобод у 1982 році. Відтоді ця метафора набуває поширення в англо-американському академічному просторі порівняльного конституційного права, а згодом – у Латинській Америці. Сама концепція стосувалася нового розуміння конституційного правосуддя, яке могло б виступати як дорадчий орган, здатний навіть перевищити роль політичних представників [3, с. 92].

Нормативна проблема виникає тоді, коли судова активність вступає в суперечність з конституційними принципами та демократичними засадами державного управління. Судовий активізм, з одного боку, може порушувати принцип поділу влади, адже суди починають виконувати функції, які зазвичай належать іншим гілкам влади, таким як законодавча чи виконавча, що може призвести до ситуації, коли судді фактично створюють нові закони замість того, щоб їх тлумачити. Така діяльність загрожує порушенням конституційного порядку, адже законодавча влада, яка має бути підзвітною виборцям, втрачає свою роль. Судді, які не є демократично обраними і не підзвітні громадськості, можуть змінювати юридичні норми без внесення відповідних змін до Конституції [4, с. 89].

Однак існує інший підхід, який розглядає цю проблему з іншої перспективи. Такі дослідники як Гончаров В., Козюбра М. та Летнянчин Л. вважають, що судовий активізм може бути виправданий у випадках, коли інші гілки влади демонструють свою неефективність або відмовляються діяти в інтересах суспільства. З цього погляду, активізм не є порушенням конституційних норм, а необхідною реакцією судової влади на бездіяльність чи недоліки законодавців. У такій ситуації судова влада не лише тлумачить Конституцію, але й намагається зробити її реальним інструментом захисту прав громадян і стабільного функціонування держави [4, с. 90].

Судові активісти – це судді, які підтримують активну роль судової влади в процесі соціальних змін і прагнуть сприяти загальному благу суспільства. Вони вважають, що суди повинні бути активними учасниками у вирішенні суспільних проблем, навіть якщо це означає втручання в політику або вплив на рішення інших гілок влади. Судові активісти підкреслюють важливість правосуддя як інструмента для захисту прав і свобод громадян, особливо

в умовах, коли інші гілки влади не справляються зі своїми обов'язками або ігнорують інтереси окремих груп суспільства. Такі судді можуть виносити рішення, які сприяють прискоренню соціальних реформ і зміцненню прав людини.

На противагу цьому, судові пасивісти – це прихильники концепції «суддівського самообмеження», які вважають, що роль судової влади повинна бути більш стриманою. Вони наполягають на тому, що саме законодавча і виконавча гілки влади мають більше повноважень і можливостей для впровадження змін у суспільстві, оскільки ці гілки є більш демократичними і безпосередньо підзвітними виборцям. Судові пасивісти виступають за те, щоб суди лише тлумачили закони, ухвалені законодавцями, і не втручалися в політичні процеси, навіть якщо вони вважають, що зміни необхідні. Вони стверджують, що судді не повинні нав'язувати свої особисті погляди або ідеї щодо того, як має розвиватися суспільство [5, с. 39]. Крім того, на їх думку, судді не можуть підміняти законодавця, і якщо він робить помилку, то саме він, й тільки він повинен її виправити.

Одним із прикладів апелювання до судового активізму в Україні є окрема думка судді Конституційного Суду України В.В. Лемака у справі щодо конституційності постанови Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 року № 641, яка стосувалася введення карантинних обмежень у зв'язку з пандемією COVID-19. Суддя В. В. Лемак критикує рішення Конституційного Суду України, акцентуючи на тому, що надмірна судова стриманість у конкретній справі призвела до неможливості відновлення порушених прав громадян. Ба більше, він вважає, що суд мав би застосувати судовий активізм – підхід, який дозволяє суду активно втручатися у процес захисту прав людини і виносити рішення, засновані на власному тлумаченні Конституції. Суддя В. В. Лемак методологічно обґрунтовує доцільність такого підходу і зазначає, що стриманість суду була невиправданою в цій справі [6].

«Судовий активізм», на його думку, є важливим інструментом, але тільки в тих випадках, коли він обґрунтований і спрямований на захист прав людини. Він вказує на кілька характерних проявів активізму, які можуть бути застосовані судом. По-перше, це вирішення справи на основі розуміння принципів Конституції, без опори на конкретні норми закону. По-друге, це еволюційне тлумачення Конституції, що дозволяє виводити нові права людини, які відповідають сучасним потребам суспільства. По-третє, суд може покласти на державу нові обов'язки, навіть якщо це тягне за собою значні фінансові витрати. По-четверте, активізм передбачає можливість відступу від попередніх рішень Суду, якщо це необхідно для справедливого розгляду нових обставин. На-

решті, суд може діяти без наявності чітких правових стандартів, що дозволяє ухвалювати рішення на основі загальних принципів права, навіть якщо це суперечить доктрині «політичного питання».

Проте суддя В. В. Лемак також визнає, що є випадки, коли судова стриманість є доцільною. Це, зокрема, стосується справ, які підпадають під доктрину «політичного питання». Тут суд має залишити рішення за політичними гілками влади, такими як парламент або уряд, які ухвалюють рішення в межах своїх конституційних повноважень. Крім того, стриманість є доцільною, коли відсутні юридичні стандарти для розв'язання конкретного питання або коли судові рішення могло б підірвати принцип поділу влади. Незважаючи на те, що судовий активізм більше поширений в країнах загального права, де суди мають широкі повноваження щодо тлумачення законів і створення судових прецедентів, цей підхід знаходить своє місце і в континентальній правовій системі, зокрема в Україні. Судовий активізм тут поступово розвивається як інструмент захисту прав людини і правничої еволюції, що дозволяє українському суду враховувати сучасні виклики і сприяти прогресивному розвитку правової системи країни. Отже, можна зробити висновок, що суддя В. В. Лемак підкреслює важливість балансу між активною роллю суду в захисті прав громадян і необхідністю дотримання принципу поділу влади.

Приклад судового активізму, що демонструє судову правотворчість, також можна побачити в справі, умовно названій Л. І. Летнянчиним «справа про відсторонення/звільнення суддів КСУ», що знайшов своє відображення у двох важливих судових рішеннях: Постанові Великої Палати Верховного Суду від 28 квітня 2021 року (справа № 9901/20/21) та Рішенні Верховного Суду від 14 липня 2021 року (справа № 9901/96/21). Судовий активізм у цій справі виявився вже на початковій стадії, коли суд вирішив відкрити провадження в умовах складної конкуренції юрисдикцій – конституційної та адміністративної. Ситуація була нетиповою, оскільки питання, які були порушені, традиційно належить до компетенції Конституційного Суду, проте Верховний Суд взяв на себе ініціативу розглянути їх у рамках адміністративної

юрисдикції, що можна назвати одним із ключових моментів судового активізму, адже суд не лише застосував наявні норми права, але й фактично розширив межі своєї компетенції. Додатково, суд у цьому випадку не просто вирішив конфлікт, але й створив новий алгоритм для розмежування справ між конституційною та адміністративною юрисдикцією, що вказує на судову правотворчість, адже суд не лише застосував норми закону, але й розробив нові підходи до розподілу компетенції між різними гілками судової системи. Такий крок дозволив закріпити юридичні межі вирішення подібних конфліктів у майбутньому, встановивши прецедент, на який можна буде спиратися в подібних справах [7, с. 100-101, 212].

Висновки. Отже, актуальність теми активізму в судовій практиці стає дедалі більш очевидною в сучасній юриспруденції. Водночас, проблема активізму може надто спростити судову діяльність, адже вона часто відсуває на другий план складні інституційні, політичні та соціальні контексти, в яких функціонують суди. Судова система не існує у вакуумі – вона є відображенням об'єктивних соціальних процесів, які, проте, можуть залишатися недостатньо зрозумілими у своєму впливі на конституційний лад держави.

Варто зробити висновок, що наявність повноважень завжди тягне за собою ризик зловживання ними. Тому стійка демократична система вимагає належного балансу сил, а також механізмів стримування і противаг. Судова влада, своєю чергою, не повинна бути пасивним спостерігачем за діяльністю законодавчої чи виконавчої влади, особливо коли дії або бездіяльність останніх можуть порушувати права та інтереси громадян. Важливо усвідомити, що питання незалежності судової влади не є абстрактним філософським розмірковуванням, а є критично важливим аспектом, що визначає збереження демократії в країні. Судова правотворчість як така виконує не лише функцію інтерпретації вже існуючих норм, але й відіграє важливу роль у формуванні юридичного середовища, яке здатне реагувати на нові виклики та потреби суспільства, залишаючи при цьому непорушними основи правової стабільності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бадида Ю. А., Лемак В. В. «Права добробуту» в контексті практики верховного суду США. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2017. №2(2). С. 9–13. URL: https://www.researchgate.net/publication/325063580_Welfare_rights_in_the_context_of_the_practice_of_the_united_states_supreme_court/fulltext/5af58ccaaca2720af9c63fc4/Welfare-rights-in-the-context-of-the-practice-of-the-united-states-supreme-court.pdf
2. Roosevelt K. Judicial activism. Definition, Types, Examples, & Facts. *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/judicial-activism>
3. Ватаманюк А. Конституційний діалог та судовий активізм. Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право. 2023. Т. 1, № 78. С. 90–93.

4. Гончаров В. Проблема судового активізму в правовій системі України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 88–92.
5. Козюбра М. Судова правотворчість: аномалія чи іманентна властивість правосуддя. *Право України*. 2016. № 10. С. 38–48.
6. Окрема думка судді Конституційного Суду України Лемака В.В. стосовно Ухвали Конституційного Суду України від 22 травня 2021 року №2-уп/2021 про закриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень підпункту 17 пункту 10 постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої корона вірусом SARS-Co-2» від 22.07.2020 р. № 641 зі змінами. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2_yn_2021_2.pdf.
7. Слінько Т. М., Летнянчин Л. І., Берченко Г. В. та ін. Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці : навч. посіб. / за заг. ред. Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчина ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2023. 368 с.

REFERENCES

1. Badida, Yu. A. & Lemak, V. V. (2022). «Welfare Rights» in the context of the practice of the US Supreme Court. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*, 2(2). Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/325063580_Welfare_rights_in_the_context_of_the_practice_of_the_united_states_supreme_court/fulltext/5af58ccaaca2720af9c63fc4/Welfare-rights-in-the-context-of-the-practice-of-the-united-states-supreme-court.pdf [in Ukrainian].
2. Roosevelt K. Judicial activism. Definition, Types, Examples, & Facts. *Encyclopedia Britannica*. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/judicial-activism>.
3. Vatamanyuk, A. (2023). Constitutional dialogue and judicial activism. *Scientific bulletin of Uzhhorod University. Series: Law*, 1(78), 90–93 [in Ukrainian].
4. Goncharov, V. (2022). The problem of judicial activism in the legal system of Ukraine. *Legal scientific electronic journal*, 11, 88–92 [in Ukrainian].
5. Kozyubra M. (2016). Judicial law-making: anomaly or immanent property of justice. *Law of Ukraine*, 10, 38–48 [in Ukrainian].
6. Separate opinion of the judge of the Constitutional Court of Ukraine Lemak V.V. regarding the Resolution of the Constitutional Court of Ukraine dated May 22, 2021 №. 2-up/2021 on closing the constitutional proceedings in the case based on the constitutional submission of 48 People's Deputies of Ukraine regarding the conformity of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the provisions of subparagraph 17 of paragraph 10 of the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Establishing Quarantine and introduction of enhanced anti-epidemic measures in the territory with a significant spread of the acute respiratory disease COVID-19 caused by the corona virus SARS-Co-2», No. 641 as amended (2020, July 22). Retrieved from: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2_yn_2021_2.pdf [in Ukrainian].
7. Slinko, T. M., Letnyanchyn, L. I. & Berchenko, H. V., et al. (2023). *Public law: Modern doctrines in judicial and law enforcement practice*. Ministry of Education and Science of Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

KOLDASHOV ARTHUR

Doctor of Philosophy in Law, Assistant Chief for Legal Work, Military Law Institute
of the Yaroslav Mudryi National Law University

HROZA DARYA

5-year student, Faculty of Prosecutor's Office of the
Yaroslav Mudryi National Law University

JUDICIAL ACTIVISM IN UKRAINE: ADVANTAGES, RISKS AND LEGAL BOUNDARIES

Problem setting. The problem of judicial activism in Ukraine is complex and multifaceted, as it touches on the fundamental principles of the legal system and the functioning of the judicial branch of power. Judicial activism implies that judges can go beyond the traditional role of an arbitrator and actively intervene in lawmaking by interpreting laws or even creating new norms. Such an approach can have both positive consequences, in particular, in cases where the legislative branch does not provide proper legal regulation, and serious risks to law and order and constitutional stability. The main problem is to determine the limits of permissible judicial activism in order to avoid situations where courts exceed their powers, creating a threat to the principle of separation of powers. Such a situation can lead to the usurpation of power by the judicial branch and a violation of the balance between the judicial, legislative and executive branches of power. On the other hand, the passivity of the judiciary can also become a problem when the legislator or the executive branch does not have time to respond to social challenges.

So, the question arises: what are the legal limits of judicial activism in Ukraine? How to ensure a balance between the need for active interpretation of the law and compliance with the principle of the rule of law, while avoiding excessive interference of the courts in the sphere of lawmaking? The answer to this question is important not only for theoretical research, but also for the practice of law enforcement, since it has a direct impact on the quality of justice, the protection of citizens' rights and freedoms, and the stability of the legal system of Ukraine.

Analysis of recent research and publications. The study of judicial activism in Ukraine has been the subject of attention of such scholars as Vatamanyuk A., Goncharov V., Kozyubra M., Letnyanchyn L., Sydorovych R., Shevchuk S., and others.

Purpose of research is to analyze judicial activism, its advantages and risks. The task of the scientific research is to analyze the emergence of judicial activism and its characteristics as such.

Article's main body. Judicial activism, in such a context, raises serious questions about whether it complies with the principles of separation of powers and whether it threatens the stability of the constitutional order. The article reveals the essence of judicial activism through the analysis of its origins, modern approaches to this phenomenon and its various forms. The causes of judicial activity, which can have both positive and negative consequences, are discussed separately. The author tries to classify different types of judicial activism, considering in detail their advantages and disadvantages. In particular, the problem of whether judges should engage in "lawmaking from scratch" is highlighted, creating new legal norms based on their own interpretation of the law and their own understanding of legal principles, which is extremely relevant, since the judicial system, on the one hand, is designed to protect the rights and freedoms of citizens but on the other hand, it should not go beyond its powers, replacing the legislative power. The author pays special attention to the analysis of Ukrainian realities, citing specific examples of judicial practice that illustrate manifestations of judicial activism in the national context. The article raises the question of whether judicial activism is justified and appropriate within the Ukrainian legal system, or whether it, on the contrary, can lead to the threat of destabilization of the legal order. Special attention was paid to the position of judge V.V. Lemak, who emphasizes the need for a balance between the active role of the court in protecting the rights of citizens and compliance with the principle of separation of powers. The author believes that judicial law-making is of crucial importance for the development of the legal system, because it allows the court to respond to the challenges of modernity, while preserving the foundations of legal stability.

Conclusions and prospects for development. This article analyzes the role of judges in shaping the legal system and the impact of their decisions on society. It helps to understand how judicial activism can contribute to the development of law, ensuring the protection of human rights and adapting legislation to modern challenges. At the same time, the article highlights the potential risks associated with judges exceeding their powers, which can lead to a violation of the principle of separation of powers. In addition, it outlines the legal boundaries within which judicial activism can be effective and legitimate. This makes the article a valuable source for lawyers, scholars, and politicians interested in issues of judicial reform and law enforcement in Ukraine.

Key words: judicial activism, advantages, risks, law, regulation, judicial practice.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Колдашов А. О., Гроза Д. В. Суддівський активізм в Україні: переваги, ризики та юридичні межі. *Право та інновації*. 2024. № 4 (48). С. 56–61.